

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу

КАРБАН АННИ АНАТОЛІВНИ

на тему «АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ШКІЛЬНИХ
КОМПЛЕКСІВ НА ТЕРИТОРІЯХ ЗІ СКЛАДНИМ РЕЛЬЄФОМ»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Загальна характеристика роботи

Відгук складено на підставі вивчення рукопису дисертації Карбан А. А. та опублікованих нею за темою дисертаційного дослідження праць.

Загальний обсяг роботи складає 237 сторінок, обсяг основного тексту викладено на 121 сторінці. Робота ілюстрована 10 таблицями та 22 рисунками (на 33 сторінках), допоміжні матеріали розміщені на 35 сторінках Додатків. Список використаних джерел містить 228 найменувань (на 23 сторінках).

Актуальність теми дисертаційного дослідження

Створення нових типів закладів освіти і оновлення їх середовища у зв'язку з реформою освітньої галузі в Україні було розпочате ще в 2016 році. Проте, за останні роки в Україні накопичилося чимало невирішених питань, які негативно впливають на реалізацію права громадян на освіту. Труднощі у забезпеченні житлових районів закладами освіти пов'язані з високими темпами урбанізації, ущільненням наявної забудови, браком вільних ділянок для будівництва шкіл, а також відсутністю оновлених освітніх установ, що відповідали б теперішнім потребам. Існує реальна необхідність, проаналізувавши сучасний архітектурно-будівельний стан освітніх комплексів, прогресивний досвід покращення і

оновлення, запропонувати альтернативні варіанти закладів освіти - шкільні комплекси на територіях зі складним рельєфом, що покликані вирішувати водночас проблеми архітектури, містобудування та освіти.

Таким чином, актуальність дослідження визначено необхідністю пошуків нових варіантів архітектурно-планувальних рішень закладів освіти в умовах нестачі вільних територій для будівництва.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Робота виконана в Київському національному університеті будівництва і архітектури у межах загального напрямку досліджень кафедри «Основ архітектури та архітектурного проектування». Базується на чинних законодавчих та нормативно-правових актах у галузі архітектури і містобудування, а також відповідає сучасним вимогам розвитку освітньої сфери.

У дослідженні поставлено за мету розробити підходи, принципи, прийоми і рекомендації для будівництва закладів освіти, що у зв'язку з браком вільних територій, проектуються на територіях зі складним рельєфом.

В роботі поставлені 8 завдань, які відповідають поставленій меті і сприяють її виконанню. Методи, що використані у дисертації, враховують специфіку предмету дослідження та є оптимальними для вирішення завдань, що поставлені.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Про обґрунтованість наукових положень, результатів та висновків, сформульованих у дисертації Карбан А.А. свідчать:

- методика дослідження, що сформована для оптимального досягнення поставленої мети (п.2.1.3, С.95-99, Табл. 2.1.3.);
- репрезентативна кількість проаналізованих наукових літературних джерел, дотичних до напрямку дослідження (С.75-78);

- застосування новаторських методичних підходів до формування базового матеріалу дослідження у сфері архітектурно-планувальної організації закладів освіти в особливих територіальних умовах проектування – «Шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом»;
- глибоке теоретичне опрацювання проблем, пов'язаних з тотальною забудовою, відсутністю вільних ділянок для будівництва, які зумовлюють труднощі забезпечення житлових районів закладами освіти, а також стану освітньої галузі України і невідповідності її будівель вимогам сучасності;
- апробація запропонованої архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територія зі складним рельєфом, принципів і прийомів у прикладній діяльності авторки (навчальне, пошукове, експериментальне, конкурсне та реальне проектування).

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають наукову новизну. Авторкою *вперше*: визначено поняття «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом» (ШКнаТСР); розроблено варіанти об'ємно-планувальної організації шкільних комплексів, що досліджуються, запропоновано універсальні комбінації їхнього розміщення на територіях зі складним рельєфом; визначена номенклатура шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом за освітніми, архітектурними і містобудівними ознаками; розроблено принципи та прийоми їхньої архітектурно-планувальної організації. В роботі *удосконалено*: схему функціонально-технологічного зв'язку об'єктів будівель і споруд типових освітніх комплексів, у тому числі, розміщених на складних рельєфах; критерії і вимоги до умов складності рельєфу для розміщення громадських будівель, зокрема закладів освіти і шкільних комплексів цього дослідження. *Отримали подальший розвиток*: питання визначення типів об'ємно-просторового вирішення архітектурних об'єктів на територіях зі схилами різної конфігурації («блочний», «лінійний», «павільйонний», «компактно-централізований», «комбінований»); прийоми архітектурно-планувальної організації закладів освіти

на територіях зі складним рельєфом. Надані практичні рекомендації щодо художньо-естетичного оформлення і дизайну приміщень освітніх установ, що окреслили загальний характер необхідних художньо-естетичних рішень відповідно до потреб сьогодення.

Наукове і практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що вони мають використовуватись для проведення досліджень науково-дослідними установами, що займаються дотичними до проектування шкільних комплексів темами. Результати будуть корисні проектним організаціям, які займаються проектуванням громадських будинків і споруд та, зокрема, освітніх комплексів і закладів в умовах складного рельєфу, а також при складанні завдань на проектування. Робота підкріплена практичними матеріалами, зокрема виконаними проектами, що демонструють можливість використання напрацьовань дослідження у архітектурній діяльності. Отримані результати необхідно вводити до відповідних дисциплін навчального процесу у вищих навчальних закладах при підготовці фахівців за спеціальністю «Архітектура та містобудування». Адже результати дослідження суттєво доповнюють загальноприйняті підходи архітектурного та містобудівного проектування у галузі забудови територій зі складним рельєфом. Окремі положення дисертації могли б увійти до програми реформування освіти в Україні – «Новий освітній простір», що запроваджена Міністерством освіти і науки України.

На підтвердження наукового і практичного значення отриманих наукових висновків, результатів та рекомендацій у додатках наведено акти про впровадження та деякі конкурсні та концептуальні проекти здобувача.

Повнота викладу результатів дисертаційного дослідження в опублікованих роботах. Реалізація результатів дослідження.

Основні положення, результати і висновки дослідження викладені в 15 наукових працях, серед яких 4 статті – у фахових виданнях України; 2 публікації – у науково-періодичних виданнях інших держав, що внесені до міжнародної наукометричної бази даних, у тому числі бази SCOPUS; 2 статті додатково

відображають наукові результати дисертації; 7 тез доповідей за матеріалами конференцій. Повнота викладення основних теоретичних положень дослідження відповідає вимогам, що висуваються до дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Апробацію результатів дослідження проведено дисертанткою на 6 міжнародних науково-практичних конференціях і 1 – всеукраїнській науково-практичній конференції. Публікації висвітлюють результати дослідження, їх обсяг і зміст відповідає вимогам.

Оцінювання змісту та завершеності дисертації.

Подана до розгляду дисертаційна робота складається з анотації, списку публікацій авторки, переліку умовних скорочень, словника термінів і визначень понять, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми; окреслено її зв'язок з науковими програмами; визначено мету, межі і завдання дослідження; вказано об'єкт і предмет дослідження (С. 30); висвітлено методи, використані в процесі роботи. У вступі також зазначена наукова новизна та практичне значення одержаних результатів.

У **першому розділі** «Теоретичні передумови і практичний досвід формування шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом» (С.35), дисертантка проаналізувала й узагальнила теоретичні напрацювання у галузі проектування та будівництва закладів освіти загалом і на складному рельєфі зокрема. Нею розглянуто розвиток навчальних установ на території нашої держави та світові тенденції у архітектурному проектуванні закладів освіти як на рівнині, так і на схилах. Аналізом рельєфу території України, інженерно-геологічними умовами, ерозійним розчленуванням і складністю освоєння ділянок для будівництва підтверджено перспективність забудови територій зі складним рельєфом. Виявлені основні чинники, що впливають на виникнення і формування шкільних комплексів, проведено обґрунтування економічної складової проектування, будівництва й експлуатації на територіях зі складним рельєфом.

У *другому розділі* «Методи формування функціонально-планувальної організації шкільних комплексів в умовах складного рельєфу» Карбан А. А. описує основні методи і підходи, що використані нею у дослідженні архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом, а також наводить структуру та етапність проведення дисертаційного дослідження. Здобувачкою проаналізовано особливості будівельних робіт на складному рельєфі, варіанти взаємодії будівлі і території проектування. На базі опрацьованих наукових матеріалів визначено типологію архітектурного об'єкту на рельєфі, варіанти вирішення організації будівель залежно від відсотка ухилу території. Також систематизовані вимоги, яким підпорядковується об'єкт дослідження та обґрунтовано визначення «Шкільний комплекс на території зі складним рельєфом».

У *третьому розділі*: «Рекомендації щодо архітектурно-планувальної організації шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом» авторка детально розглянула вихідні дані для проектування об'єкта дослідження, виділила необхідну нормативну базу для шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом. Визначила і охарактеризувала поняття «об'ємно-планувальної організації», «об'ємно-просторового вирішення» і «об'ємно-планувальної структури» у застосуванні до шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом, встановлено етапність їхньої розробки.

Карбан А. А. також розглядає питання взаємодії архітектури і ландшафту, описала прийоми та засоби, на які рекомендовано зважати під час формування архітектури шкільного комплексу. Зазначила рекомендаційні аспекти для архітектурно-художнього і композиційного вирішення об'єкту дослідження.

Висновки до кожного розділу дисертації логічні й послідовні, підсумовують основний зміст проведеного дослідження. *Загальні висновки* відповідають поставленим завданням та в 10 пунктах відображають основні результати дисертаційного дослідження.

Структура дисертації побудована чітко й лаконічно та відповідає поставленій меті і завданням дослідження.

Дискусійні положення та зауваження

Разом з позитивною оцінкою роботи в цілому, маємо підстави висловити наступні побажання та зауваження, які дисертантка зможе виправити у своїй подальшій науковій роботі.

1. Чинники, які розглянуті у п. 1.2.1 мають загальний характер. Їх можна застосувати до більшості архітектурних об'єктів, і автор підкреслює таку універсальність. На нашу ж думку, слід було виокремити та зосередитись на тих з них, що найбільше впливають на формування закладів освіти і, зокрема, шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом.

2. Не зважаючи на те, що конструктивні рішення будівель на складних рельєфах розглядаються у дисертації побіжно, звертає на себе увагу довільне трактування поняття «конструктивна система» (на стор. 110 та в Додатку Д.3). В роботі варто було би обґрунтувати авторське бачення цього поняття або дотримуватись усталеного в архітектурно-будівельній практиці визначення.

3. У тексті дисертації зустрічаються повторення, орфографічні помилки і описки, останнє стосується і бібліографічного опису джерел.

Вищезазначені зауваження мають рекомендаційний характер, не знижують загального позитивного враження від наукового рівня дисертаційної роботи Карбан А. А., але потребують коментарів авторки.

Оцінка мови, стилю та оформлення дисертації.

Дисертація та її розділи характеризуються єдністю змісту й форми. Роботу написано відкритим науковим стилем, з використанням відповідного темі термінологічного апарату. Окремого відзначення заслуговує висока якість та інформативність поданого у роботі ілюстративного матеріалу.

Загальні висновки щодо дисертаційної роботи та її відповідності вимогам до кваліфікаційних робіт.

Ознайомлення з текстом дисертації, публікаціями та проектами здобувачки створило позитивне враження та переконало у набуті нею теоретичних знань, умінь, навичок та відповідної компетентності (п. 9). За

актуальністю поставлених задач, обсягом проведених досліджень, практичною цінністю отриманих результатів кваліфікаційна наукова праця «Архітектурно-планувальна організація шкільних комплексів на територіях зі складним рельєфом» є оригінальною і завершеною. За змістом й оформленням вона відповідає вимогам МОН України та розроблена згідно п. 10 Постанови Кабінету Міністрів України «Порядок проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», а її авторка, Карбан Анна Анатоліївна, заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії.

Офіційний опонент,
кандидат архітектури,
доцент кафедри архітектурного
проектування та інженерії
Національного університету
«Львівська політехніка»

Л.О. Шулдан

Підпис засвідчую:
Вчений секретар
Національного університету
"Львівська Політехніка"

Р.Б. Брилинський